Opus ꝑutile de cautelis Medicoꝝ editū a clarissimo philosopho ac medico Magistro gabriele zerbo ueronense theorice medicine ordinariam studii patauini publice legente sub āno domini.M.cccc.lxxxxv.

Prologus.

Erfectum Medici regimē ī actu eius operatiuo sicut & uiuendi hominis modus completur ꝑ rōnem arte ꝑfectā. Humanū.n.genus arte & rōnibus uiuit primo methaphisice. Perficitur aūt ratio ꝑ artem medicinalem cū obseruatione diligenti canonum tam ꝑtis theorice:q̄ practice medicine. Hoꝝ uero obseruatio diligēs potissime adimpletur triplici instrumēto. Primo īuocatione diuini auxilii qđ ꝓceptum nobis insinuat ꝓnceps prima ꝓmi dū ait Inprimis deo gratias agāus &c. Et haliabas primo regalis dispositiōis dum inquit hominē medicum ad deum esse suspicientem. Et Ioannes Mesue de appropriatis:Deum o medice in cunctis prepone &c. Secūdo uero adimpletur conatu uoluntatis:studio:& diligētia ut neq3 die: neq3 nocte studium ītermittatur:Sed lectione assidua:& meditatiōe indesinenti:quum meditatio clauis existit sapientie. Inde haliabas loco allegato: Oportet medicum magis lectione occupari: studioq3 considerationis librorum medicine: nec negligat:aut fastidiat eos quottidie legere. Et damascenus in afforismis habundanter libros peritorum uiroꝝ legere & eorum secreta discutere iuuat hoīem sapiētē. Tertio adimpletur obseruatione Canonū medicinalium diligenti euitatione false doctrine:nec non deceptionis: & infamie nōnunq̄: ut ꝙ cōtingentiū in actu oꝑatiuo medici. Non.n.oportet cuicūq3 scripture credere:ut galienus ait primo de simplici medicina: Et qui non timet infamiam inuerecundus censetur. Similis enim uidetur obseruatio canonū medicine obseruationi legis euāgelice que consimiliter perficitur. Primo imploratione diuini auxilii:dicente legis latore q est Saluator noster mathei.x.capitu.petite: & dabit᷑ uobis & querite: & inuenietis : Pulsate & aperietur. Secundo conatu liberi arbitrii:propterea dicitur ibidem intrate ꝑ portam arctam: quoniā lata est porta: & uia spatiosa :que ducit ad ꝑditionem. Tertio euitatiōe false doctrine & deceptionum quū ibidem dicatur attendite.i. diligenter cauete a falsis prophetis.i. doctoribus hereticis:Veniunt.n. ad uos in uestimentis ouiū:Interius autē sunt lupi rapaces: ab operibus.n. eorum cognoscetis eos. Aliquādo enim cauēde sunt insidie malignantium & emulantiū :propter qđ dictum fuit mathei.x.cauete aūt ab hoībus.Propter qđ in actionibus humanis cū prudentia aliquando declinanda est malitia persecutoꝝ: iō dictū est ibidē: Estote prudentes:sicut serpētes. Exemplo beati pauli tarsensis q cognoscens malitiā iudeoꝝ in hyerusalem:quom ipse esset ciuis romanus ex priuilegio appellauit ad cesarem. Aliquādo etiam occurren-

te necessitatē: siue amaritudīe fellis: qd' precipitur ibidem ꝓcedendum est in humāis. & dicitur. Estote simplices sicut columbe. Vnde licet astutia uulpina: & mores lupini de quibus meminit haly rodoā secundo tegni: cōmento. xiii. sint in medico illaudabiles: & similiter ruditas bouina de qua galienus primo uirtutū naturaliū libro capitulo. viii. sed medio mō incedendū sit. Attamen difficile est hiis tēporibus luctuosis tute incedere cum hac mediocritate pp insidias malignātium emulorū. Opportet aūt medicum in arte sua eo magis obseruare que dicta sunt in actu opatiuo medicinali: quo difficile ē hoīem existentē non peccare: ut ait galienus secūdo memir. alia qdem ut ignorātem & alia uero ut male iudicātem: & alia ut negligenter scribentem supple: aut docentē: aut quomodo licet aliter opantem: ut inaduertentē: & ad delectabilia humana descendētem. Et damascenus in afforismis. neq̧ n. hūana natura erroris periculum ī currere potest presertim in subtilibus: pp quod melior medicus iudicatur ab hali. n. secūdo tegni qui existimatiōi artificiali magis appropinquat. Vt igitur in difficultate non peccandi: siue non errandi in medicando minus delinquant medici: ut ad extimationē artificialem non impediti: neq̧ distracti ꝓpinquius accedant: ut recte cōsequi possint finē intentū tractatum de cautelis medicoꝝ aggrediamur cohopante illo q omniū uiuentiū est tutela. Cautelas aūt per capita tangemus qa omnū eaꝝ in singulari īpossibilis est cognitio: qa in īfinitū ꝓcedūt: sicut in infinitū contingit intellectū humanū ꝓut reflectitur ad sensum errare p̄cipue in actionibus humanis nō minus forte q̄ peccata: seu monstra ī natura eueniant pp uarias materie dispositiones. Est aūt cautela cū diligenti attentione euītatio deceptionis. i. fraudis: & delusionis: & īfamie. i. ignominie: & dedecoris occurentiū medico in actu eius opatiuo circa corpus humanū dirigente intellectu practico ad honorē: & utilitatē medici tuenda: uel consequenda finaliter ordinata. In qua notificatiōe exprimūtur omnes cause cautele uidelicet materialis: formalis: efficiēs: & finalis. Describitur āt cautela p actū: & non per habitū cum dicitur iuitatio cū diligēti attentiōe ut denotetur medicū ad picula assidua ac ferē quotidie capiti suo emergentia ī actu operatiuo uitāda debere esse aīo semp prompto: atq̧ ītento nō minus q̄ athlete. Nam sicut illi ad certandū uocati: piectis alte brachiis cōsistūt: caputq̧: & os suū māibus oppositis quasi uallo p̄muniūt: ita medicus omni cautelaꝝ genere aduersus uim petulantiāq̧ malignantiū debet esse aīo: & ope semper ītentus. Questiōis aūt querentis utrū consideratio de cautelis attineat pti practice medicine: aut theorice. Solutio est facilis: qa annectitur: & attinet parti que docet modū & qualitatem opandi & alterius questiōis etiā solutio patet cū queri solet utrꝫ ad oēm medici actionē cōferat usus cautelaꝝ adeo q̧ licet utilis sit

actui cõseruatiuo pseruatiuo:& re-
sũptiuo est tamẽ magis ĩ usu in actu
curatiuo medici. Sicut aũt ad ea q̃
ĩ libris medicoꝶ tradita sũt cogno
scendum:& p ea opandũ pcipue ut ĩ
egritudine non ĩpediatur debita ac-
tio uirtutis cõtra morbũ opportet
medicũ nõ solũ seipsũ prebere q̃ op
portet facientẽ sed ẽt egrotantẽ & p
sentes:& que extrinsecus sũt ut ypo
cras prima pticula afforismoꝶ. Ita
medicũ pficiscentẽ ad artẽ medici-
nalẽ cõsequutuꝶ ex ea gloriã:& ho
norẽ:& utilitatẽ:ut re ipa: & nõ no-
mĩe solũ medicus habeat̃:utq; eui-
tet cũ diligenti attentiõe deceptiões
& ĩfamiã sex modis ĩ genere oppor-
tet esse dispositũ iuxta quos modos
erũt sex capitula. Primo quãtũ ad
modũ se habẽdi secũdũ dispões tã
aĩe:q̃ corporis:a generatiõe contra-
ctas & secundũ ea q̃ sibi debent̃ dũ
addiscens ẽ. Secũdo q̃tũ ad modũ
se habẽdi erga deũ. Tertio quantũ
ad modũ se habẽdi in seipo: quo ad
dispões animi & corporis ex tẽpore
acqsitas. Quarto quãtũ ad modũ
se habẽdi circa egrotantẽ. Quinto
quantũ ad modũ se habendi quo ad
psentes:& astantes mulieres:discipu
los:plebẽ:& aromatariũ. Sexto q̃-
tũ ad modũ se habẽdi respectu eoꝶ
q̃ extrinsecus sũt. In hoc uero opu
sculo illustrium medicoꝶ sentẽtias
sub compẽdio sequemur eos: ẽt nõ
ingrate noĩando. Est.n. benignũ
atq; ĩgenui pudoris plenũ fateri per
quos pfeceris ut ait Plinius imitan-
tes ĩ hoc q̃cunq; ab ãtiqs scripta sũt
& ab hypocrate maxime oĩum bo-
norum nobis duce.

Sit ãt psẽs opusculũ dignis eo oĩbus
cõe.ĩdignis uero nequaq̃.uoco ãt in
dignos anctore gali.li.pnosti.qcũq;
praui sũt aĩa:& nõ grã discẽdi aliqd
legũt sed ut aliquẽ possint calũniar̃.

Capitulum primum.

De modo se habẽdi medici secun
dũ dispões tã aĩe q̃ corporis a gene
ratiõe cõtractas: & secũdum ea que
sibi debentur:ut discens est.

e Xpedit ei q̃ sapiens oĩo: &
cõsumatus futurus ẽ medi
cus ut nafa pticeps sit eaꝶ
reꝶ de qbus ait ypoc.li. de
lege.Ingẽio ualet doctrĩa bõis mori
bus puerili ẽ ĩstitutiõe laborãdi stu
dio & tpe simili.n.mõ medẽdi facul
tatis cognitio prouẽire cernit̃:quẽ-
admodũ nasci & pcreari uident̃ ea:
que terre mãdantur. Ingenium.n.
nostrũ ẽ ueluti ager docentium do-
ctrine ueluti semina:puerilis educa
tio: ut tẽpestiua semẽtis.i. ut ĩ terrã
cultã cadat secũdũ tps.Locus ĩ quo
pcipit̃ ẽ sicut ager cõtinẽs:q satis nu
trimẽto eẽ solet uegetabilibus.i. nu
trrimẽtũ ex cõuenĩeti aere factũ.La
borãdi studiũ ẽ ipsa cultura:Sed tẽ-
pus oĩa hec corroborabit: efficietq;
ut pfecte nutriãtur atq; maturẽt. In
primis ãt ĩgẽio opus ẽ quo repugnã
te uana sũt cetera:Nã qd natura ne.
nẽo se.au.Multi ãt hoĩum dixit ga-
lie.prĩo uirtutũ natura. Et si ĩ pluri
bus fortũati sĩt:ita tamẽ ĩsipiẽtes &
tardi sĩt ut nõ ĩtelligãt cõseqntiã ser
mõis sed mallẽ tales ad fabriles artes
pcessisse.Sed si qdẽ ad qd finiẽt de-
us nouit:hos alibi appellat galie. de
gener̃ lapidis molẽdini:pp qd laudã
da ẽ plaot.sniapueros.f.q libtate uo

lūtatis sydeꝶ:ac nature inclinatiōe nō adhuc renitunť ex eorūdē syderū uirtute pōstēdere in se abilitatē ad unā artē uel ad aliā in qua si exercantur pfecti euadūt. Et si reluctētur & alias exerceāt nunq̄ pp nature ad illā artē ineptiā pfectionem cōsequūtur. Probet igiť seipm hō anteq̄ medicine scīe fores ingrediať ne reluctāte eius ingenio & natura: ī uanū laboret. Nā cum oīa in libris tradi nō possint: arti: & scīe ingeniū submīstrare opus ē. Naturale enī īgeniū medici adiuuat artē & naturā regentē: cōtrariū uero contrariū: ut docet Damascenus in afforismis Ideo recte ait Galienus octauo terapētice: natura prudētē medicum eē oportet. Et Iacobus Alchindi: Medicus ingeniosus eē debet ut suo naturali īgenio inuēiat ea: atq̧ suppleat que nō potuerūt sapiētes līgua ꝓferr̄: neq̧ in hac scīa scribi potuerūt Ingenio uero nō repugnāte ad optimam uiā procedet q ad medicinam accedit. Institutis & documētis ars medicinalis ꝑcipieť: que eo diligētius uendicabitur & addisceť: si etiā a pueritia erudiaťeo mō quo ingeniosos educari & institui oportet. Et qa secūdū ineptitudinē discentium āni multiplicanť: ut ait galienus ī libro pronosticationū. iō multo tēpori multū studii adiiciēdū ē: ut iā cōfirmata corroborataq̧ artis ꝑceptio iocūdos fructus sine difficultate parere possit: quod etiā pulcherrime docere uideť Galienus secundo uirtutū naturaliū: cū ait: Oportet debētem cognoscere: aut addiscere quid aliis melius moxq̧ & natura & prīa doctrina multū ab aliis differre. Cū enim fuerit pauor: possidere debet hereticā. i. uenereā insaniē ueritatis ac si pro ueritate īsaniret & neq̧ die neq̧ nocte deficere & attēte addiscere quecūq̧ a gloriosissimis dcā sunt ueteribus. Cū uero in statū uenerit: iudicare eū & examinare tpe q̄ multo: & intueri q̄ta quidē cōrcordant his que māifeste apparēt: quanta uero distāt: & ita hec quidē eligere: illa uero auertere sciat: q uult alios precellere. Incūbet igiť pro uiribus futurus medicus a primis annis erudiri: non solū in his artibus quas de triuio dicūt dyaletica: uidelicet sine qua ut ait Galienus nō sciť ueritas: neq̧ saluaťquis ab errore: rhetorica pariter & grāmatica: & eis quas de quatriuio arīsmetrica uidelicet musica: geometria & astrologia: q̄bus ille de triuio adminiculātur in eis saltem tātū proficiēdo: q̄tū medicīalis scīa poscit. Philosophia tamē naturali ut principali nō neglecta: primo & ab adolescētia medicine scīe insudandū est: auctore Halyabate. Custodia enim tūc fit facilior q̄ ī senectute que domus obliuionis existit.

Ad harū autē sciarū eruditionē hēndā adire expedit celebrata gymnasia: in q̄bus nō uulgaris auctoritatis uiri clarissimi & probatissimi docentes resident: quos futurus medicus pudore quodam & reuerētia: ut decet obseruet: eorū dictis fidē adhibeat: ut discat: eosdē magnificet: & cōmendet: ut ab eis diligať: eorū peritiā & auctoritatem ꝑdicet: autore ypocrate in iureiurando p̄no honore dignos: eorumq̧ merita nō ali

ter q̃ p̃ris hẽat:Eiſdẽ retribuat:& di uitias cõicet. Ait enim haliabas:Si cut generatiõis cã ẽ pater:ſic & magiſter excellẽtie & exprectionis:mo tuſq; diſcipuli ad ſciam extat cauſa ab adoleſcẽtia itaq; p̃ſtat ſtudio die noctuq; incũbere: & que intelligun tur mẽorie cuſtodiẽda cõmendare: non intellecta uero ſibi manifeſtari quẽpiã non pudeat:neq; quis negligat. Poſtq̃ autẽ adultus in medi cina fuerit:familiarẽ ſe doctori ſuo uel alteri facere expedit: eũq; comi tare ut uideat: que & ipſe exerceat: & ſecũdum eũ doctrinari: & oculata fide uidere: qui & ipſe doctrinã prius acquiſierit.Certior enim aure arbiter ẽ oculus:ut ait: Flaccus. Memor continuo uerborũ Galiẽi octa uo terapentice:Medicus non poteſt eſſe perfectus niſi exercitatus.Dixit haliabas: Expedit hãc querenti artẽ plurimũ hoſpitalia:& domos ac loca infirmorum frequẽtare propter multas eorum medelas cum magiſtris & peritis medicis ad inq̃rendas eorũ qualitates & accidentia que in eis fuerant. Inquit Nicolus.Nullus q̃tumcunq; ſtudioſus fuerit in actũ curationes exire p̃ſumat: niſi prius tempore q̃multo curare uiderit propter quod dictũ eſt nulli niſi ex ercitato:& in curatione egrorũ enu trito credẽdum ẽ medico. Quod ſi Auicẽna dicat prima primi: ꝙ me dicus ſciens poteſt exire in opus: & ſi nunq̃ operatus fuerit:non tamen eſt ei poſſibile ſcire q̃ plura que nõ poſſunt in doctrina tradi:que tamẽ medico neceſſaria ſunt niſi exercite tur in curis infirmorũ. Vnde Auerrois dicit:Ad perfectionem medici ne requiritur duplex actus. Vnus acquiſitus per doctrinam & ſtudiũ: & alius eſt actus circa particularia: qui non eſt docibilis: ſed ſuaſibilis: uel aſſueſibilis.Et Alpharabius in libro de diuiſione ſciarum. Medicus nõ ſit medicator perfectus : niſi per duas uirtutes:quarum una ẽ uirtus ſuper uniuerſalia & canones que ac quiritur ex libris medicine. Et alia uirtus eſt :que aduenit ei per longitudinẽ frequentie actionum medicine in egris & ſtudii in eis per lõgitudinẽ experimenti & uiſiõis corpo rum indiuiduorũ.& per hãc menſuram põt medicus menſurare medicinam & curationẽ ſecũdũ unumquodq; corpus in unaquaq; diſpoſi tione. Et yſaac in libro ſebriũ dixit:Licet medicus in hac arte ſit per fectus:ideſt q̃tũ ad ſcibilia p doctrinam:neceſſe tamẽ eſt ut ſit lõgo tẽpore cum infirmis uſitatus. Et damaſcenus ĩ afforiſmis:Nulli ſtudioſo credendum eſt medico:niſi etate approbato:ut.ſ.decurſu etatis ſit ex ercitatus in p̃ticularibus. Impoſſibile.n.eſt:ut ait galienus:ꝙ idẽ nume ro unus homo cõprehendat & poſſit ſcir̃ in p̃ticulari oĩa: que ſũt ĩ hac arte neceſſaria.ſ.per doctrinã. Recte ergo intonuit Auicẽna in prologo cũ dixit minus q̃ medico neceſſariũ ſit comp̃hendit liber ſuus medicine. Et quod ſubiũxit.ſ.quod ſuperadditum ẽ incõprehenſibile eſt: intellexit per doctrinã. Quantũ uero ad ea que corpori attinent plurimũ confert ad medici cõplemen tũ & perfectionẽ:: ut bõe cõplexio-

nis fit temperamento quoad fieri potest accedens habitudine & statura mediocris: quia nec giganteus: ut ait conciliator: neq; homunculus: non ualde pulcher: aut formosusue: ne egrotantes mulieres procentur: idest nimium illum impudenter petant: neq; tamen sit turpis neue deformis: ut ab omnibus aspernatur: Sed medium ueluti uirtus inter extrema obtineat. Neq; sit eius hánelitus: neq; sudor frigidus: neq; caprosus aut poliposus. & uniuersaliter non sit corpore unctuosus: ne ex eo ueluti ab hyrco hora coitus fetor percipiat horribilis.

Capitulum secundum.

De modo se habendi medici erga deum.

Dixit haliabas: Oportet medicum esse ad deum suspiciétem. Erit ergo medicus dei diligétissimus & fidelissimus cultor. Memor continuo preceptorum Ioannis Mesue dicentis: Deum o medice in cunctis prepone: & preponet te. Honora eum & honorabit te. Time eum: & securus cuncta experieris. Sanat enim solus langores deus: & de terre solio produxit in largitate suam medicinam. A deo enim est omnis medela: dixit Iesus Sirach in ecclesiastico. Etenim altissimus creauit de terra medicinā: quod si feceris facer fies medicus & diuinus: ut res ēt diuine tibi reuelent. Nam sacre res hoībus solū ostendunt: prauis āt nequaq; ut ypocra. in li. de lege. Dixit nicolus: Erit sermo medici ad egrotātis curā nouissime uocati ī noīe dōmini: eid' gratias agédo: q; ad sui curam: & nō alterius egrotans inciderit: a quo & gratias petés: ut suo numine infirmū ad pristinā sanitatem restituere queat. Non ascribat medicus sanitatem inductā doctrine aut prudétie sue: Sed salutis oīs auctori deo attribuendum. Imploret medicus diuinum auxilium in componendis: uel exhibendis consiliis: sine cuius nutu: ae uoluntate nihil rectum: nihil salutare datur: q; si fecerit: quia bonus erit: deo similis fiat: & ita de eo maior erit dei solicitudo: propter quod & sibi potiorā beneficia impartietur. Antidoti ex inuentiōe propria uires & uirtutes commendans medicus in fine omnium addat hoc uerbum: si deus uoluerit. Dixit conciliator in additiōibus Mesue capitulo de opilationibus epatis: non redarguatur a stolidis medicis hoc uerbum Si deus uoluerit sepe repetendo. omnia enim sicut fumus deficiente igne deficiunt: & ueluti pruina recedentibus nubibus euanescunt: si modica sua quiesceret influentia.

Capitulum Tertium.

De modo se habédi medici secūdum dispositiones tā aīe q̄ corporis ex tempore acquisitas.

Inter sapiétes cōuenit medicum nonnullis presidiis se tueri oportere: ut fallacias & eminentes sibi deceptiones euitet: si gloriam & hono-

rē per artem cōseq̄ querit: & imprimis quantum ad eā que sunt anime diuino cultu cōtinue obsuato: sit medici magnifica intentio pro uiribus adipisci: uel adeptam famam suam celebrem atq; insignem conseruare. Cui rei omne studium: curam & diligentiam apponat. Magis. n. confidunt egrotantes in medico: cuius fama sit illustris. confidentia autem quam habet infirmus de medico plus ualet ad sanitatem: q̄ medicus cum omnibus suis instrumētis: ut ē apud Auicennā sexto naturaliū Etiā pro inuerecūdo heretico q negligit bonam famam. Complet̄ autem adeptio bone same: uel eius cōseruatio: si medicus laudatis & bōis moribus preditus cōmendatam uitam ducat. Nam & si ut plurimū peritus medicus: ut ait conciliator: sit naturaliter agrestiū morum: ut aiunt feralium. Tum forte: uel qa uili & sterili stipite natus: intūescēs domū & contumeliosus factus: precipue cum fuerit aliqualiter incrassatus. Tū etiam quia scientia medicine: & simpliciter curatiua maxīe scorpioni & marti attributa ē: quorum proprietates in malum tēdūt.

Vnde compertum est eos qui stellariter prauorū morum existūt uirtute scorpionis & martis eis dominantiū perfectos haberi medicos: ꝑpter quod dicitur: ꝙ naturaliter medicus probus malorū debet eē morum. Tū etiam qa scientia medicine nō de uirtutibus & moribus determinat acquisitis: sicut aliarū sciētiarū plurime: sed naturalibus tantum moribus: ut apparet secundo tegni: attamen consuetudine & arte conetur medicus laudabilis mores acquirere: qui & magis in precio erit hiis dotatus: precipue quādo cōtra eius natiuitatis signatores tali freno rationis operabitur. Non igitur uitiis medicus coinquinatus inhereat. nō sit ambitiosus: idest qui īmoderate honores & laudes cupiat. nō auarus: quasi non eris auidus: ut quasi qui propter nimiā cupiditatē non uideat quid agat. Non blassemator: siue detractor. non bilinguis: siue trilinguis: ut qui modo unum mō aliud proferat: neq; fallax: hoc uitium ad mentem referendo: non furibundus: ut qui ferarum ritu feratur: nō crapulosus: neue gulosus: non cōtumeliosus: ut qui uerbis superbis & iniuriosis tumeat & audeat. non cōtumax ut in sup̄iores superbiat: non dissidiosus siue discrepans & discordans. Non egressus siue elatus: ut de loco ad locum aliis se ad excelsiora loca preponat & digniora. Non futilis & rimarū plenus: ut qui tacenda retinere non possit. Non loquax aut uerbosus: ut qui stulte & uane: copiose garriat. Non litigiosus: ut q frequēter litibus: controuersiis uersatus gaudeat. Non mendax: ut ne gator ueritatis: ne alterius mentem fallat. Non sit inuidus: ne alterum odio habeat: aut alteri aliquo modo inuideat. Nemini uero quicquā per iniuriam faciat. Non uindex: idest ultor siue uindicator sibi illate iniurie. Non aliquid operandi cupidus. Non ebriosus: id est supra mensurā bibens. Cerebro enī uinum nocet ait haliabas id supflui

tatis replens:ideoq; mẽtem corrum pit & inde ebetudo & tarditas eliciunt. Sicut.n. uiribus corporis nihil uitio accõmodatius si moderate sumatur: Ita pnitiosius nihil si modus absit .non deniq; luxui:aut delitiis:neq; ludis uite sue tẽpus conterat:Sed esse uite optime plurimum medico p̃stat. Lingua expeditum: astutũ:sagacem:acutum: ꝓuidum:ĩ actibus tardum rituum alienoꝝ:& barbaroꝝ abiectoré festinum castũ fortem:grauem:humilem:honestũ: impigrum:mãsuetum: pudicũ:uigilem:abstinentem:illataꝝ sibi passionũ occultatorem:sagacem:remotũ ab iniustitia: ad loquendũ ·tardum.

Cum auté datur sibi loquendi tp̃s opportunũ sit medicus affabilis ornate:& pulcre loquens. utaturq; aliquando parabolis.i.prouerbiis similitudinibus:ymaginationibus foris uel rerum signis. Dixit mundinus nõ erubescát medici a iuristis parabolani dici cũ ceteris non medicis q̃q̃ lr̃atissimis subtilia & ardua medicine nisi ĩ pabolis dari: ĩtelligi nõ possint. Prestat preterea medicũ taciturnũ esse quecũq; ei intercurádũ uiderit: uel audierit: uel extra curá ĩ uita hominũ cognouerit ; que reticenda esse ĩtelligat:nemini aperiat: sed ĩtemeratá taciturnitaté seruet: ut p̃cipit ypocrates in iureiurando.

V nde haliabas:Non reuelet medicus secretũ aliq̃d patientis de alicuius cura:aut morbo:nec superaddu cat proximos aliquos: aut longinquos.pluribus.n. infirmãtium accidunt passiones quas & patribus: & a sua celant parentela:eisq; medicis ꝓpalát:ut matricis dolores:& emorroidas.qa oportet medicũ tacite seruare:q̃ sibi ab hoĩbus reuelantur & oĩo medicus uitam: artemq; purá: atq; integram seruet. Ex parte aũt eorum que intellectus speculatiui sunt expedit medico ueracem esse.

Ná melior est sermo uerus omnibus rebus ut ait galienus primo de cõplexiõibus & aristote.primo ethicorum :Sanctius é prehonorare ueritatem platone : & ueritatis ambobus amicis existẽtibus. Et primo de simplici medicina dixit galienus Qui superfluunt a ueritate:id é qui ab ea recedunt moriantur conditione. Nõ aliter & medicus rõnalem: siue logycum se prebeat:ut duce hypocrate cum aliis canonicis medicis particularia consideret : ut sub uniuersalibus comprehensa sunt.

Non sic autem methoycus uniuersalia solum considerans despectis particularibus quod íartificiale est.neq; etiam sit empicus ne de spectis uniuersalibus : pticularibus solum inhereat. Expedit preterea ut apprehendens sit ĩtelligens & peritus. Nam cum sanatio nõ fiat nisi per res multas: ut ait galienus in libro de elemẽtis necessarius est medicus qui extrahat ex eis id ; quod conuenit in unaquaq; egritudine: Ita ut per eum fiat sanatio:talis autem erit peritus medicus apprehendens:& intelligens quod etiam archistratus medicus recte sensit dicens ;oportet medicum eé bone intelligentie:& sane mentis acumine non solum in sciendis morbis qui sunt uerum etiam ĩsciendis locis q-

bus fundant se exerceat. Imperitia siue ignorantia malus est thesaurus malũq; erarium possidentibus & sõnium & uisio fiducie:& gaudii exps timiditatis & audacie nutrix erit ait ypocras in libro de lege. Sunt enĩ tales impiti medici:quorũ: ut hẽt Pli. Inscitia nulla lege punit:nullũ exẽplum uindicte: Hi sunt qui discunt periculis hoĩum:Hi sunt qui experimenta p mortes agũt:Hi sunt:q̃bus hoĩem occidisse summa ĩpunitas ẽ. Hi sunt deniq; q mortuorũ intẽperantiam accusant:ut suos errores tegant. Ita tamen cũ sua peritia se habeat medicus:ut nõ solũ antiquorũ scriptis oĩo insistat:imo solerti ingenio eius est satagere ad nouarũ rerũ inuentionẽ nõ minus in traditione doctrine q̃ in auxiliorũ salubriũ approximatiõe. Miseri.n.ingenii est ait Nicolus qui in remis solũ initit Vnde in oĩ medicina oportet noui aliqd inuenire:ut ait galienus: & ut probus hẽatur:his cõditiõibus insignitus sit:de quibus galie.xii.terapẽtice:Solers.s.breui tẽpore cõcipiens quid operãdũ sit erit sollicitus ĩ studendo:uisitãdo & ĩ applicãdo remedia saluberrima nõ dãs inducias.

Nõ aliter erit & memorans canonũ medicĩe primo uniuersalium: circa que intelligẽda sunt: & protractãda insistet. Ignoratis enim principiis: necessarium est artẽ ignorare: ut aristoteles prĩo elencorũ:Nõ aliter & pticulariũ:quũ omnis doctrina uniuersalis inutilis sit:nisi ad particularia reducatur. Scire enim uniuersalia & cõmunia sufficiens est:nisi particularia cognoscãtur:ut inquit haly tertio Tegni: Quum omnes res cõmunes in scientiis sufficiẽtes sint: nisi ad particularia extendantur. Hos canones uniuersales & particulares intellexit princeps prima p̃mi: quum dixit:Non est autem bonum ut huius libri plurimũ non sit apud unũquenq; huius doctrine nomine uocari:& per eam lucrari desiderat.

Id uero omne sensit Halyabas Galieni fidelior interpres:cum ait primo regalis dispositionis.Cogat seipsum medicus ad eorum que legit custodiam: & memoriam in eundo & redeundo:quo omnia conseruet necessaria:& de scientia & opiniõe reuoluat & exerceat in eis suam mentem:ut non omni tempore librorũ consideratione egeat. Et si de libris aliquod acciderit incõmodum reuertetur ad ea que seruauit in memoria :cum necessitas fuerit. Dixit Conciliator :erit medicus neq; die neque nocte studio deficiẽs: sed lector assiduus & meditator indesinens. Nam meditatio clauis existit sapientie. Habundanter enim libros peritorum uirorum legat:& eorum secreta discutere iuuat :omnem sapientem :dixit Damascenus in Afforismis. Erit autem precipuum medici studium in medicina probatos : & illustres auctores magis obseruans. Non enim cuicunque scripture credendum est : ut inquit Galienus primo de simplici medicina. Res enim non recte procednnt: quum homines dimittunt inquirere ueritatem sermonis:& utuntur festinatione confidentes in aliis:& aliorum creden-

res sermonibus. Vnde & primo alimentorum dixit: Iniustum est uni pre aliis sine demonstratione credere: precipue tamen in remediis inuétis in quinternulis festinantium. Non enim quodcunq tale assumendum est a medico: sed diligenter est examinandum anteq ipsum egrotáti administret. Operari tamen secundum libros antiquorum absq perfecta ratione molestum est: ut ait Damascenus: Solerti ingenio i quo non minus refelluntur: qui liberaliter absque ulla immutatione indifferenter ad languentem quempiam quecunq sunt scripta ab antiquis: applicant arbitrantes se sapiéter legisse: cum tamen in magnum inciderint errorem. Et propter hoc docuit recte Galienus quarto de accidenti & morbo dicens: Dicta antiquorú debent amicabiliter a successoribus suscipi: & quod ab eis dicitur: benignius adimpleri. Verba tamen eorum adimplenda sunt ueraciter. Nam male quidem intellecta inducunt audientes sepe in multos errores. Vnde & quinta particula afforismorum inqut in commento illius Afforismi: Quibuscunque caluis. Quandocunque in libris sapientum inuenitur aliquod falsum: non debet extimari: q illud dictum sit sapientis: sed potius debet imputari scriptori uel alteri: ut translatori. Non aliter plurimum illi prestabit: si iam factus sciens longo tempore ex assiduo librorum studio efficiatur etiam longi usus ex acquisitione experimenti dicente Galieno iu de regimine sanitatis: Experientia ut iudex habenda est omnium rerum: que recte excogitata sunt. Et Auicenna secundo Canonum: Experimentum est illud in quo confiditur. Confirmat enim rationem prius habitam in mente medici. Et Galienus de ingenio sanitatis: Experimentum: quod ratione ligaueram me confortabit: dans mihi audaciam magnam. Nouus igitur medicus diu meditabitur in antiquorum experimenta: & post hoc ad leuiora & salubriora eorum declinabit: & ad ea maxime: que a magistris suis prolata habuit: & experta. Dixit enim Damascenus in Afforismis: Medicamina tibi pauca tentanda sunt: & non nisi ea: in quorum iuuamento sepius expertus confidere possit. Totius enim notitia incomprehensibilis est. Erit medicus non querens scire ea que arti sue impertinentia sunt. Dixit enim Rabi Moyses uigesimaprima particula afforismorum Qui conatur scire res: quas quidem scire non est necesse: deducitur ad modicitatem inspectionis rerum: quas scire est necesse. Non enim tenetur medicus scire quod ad suam non pertinet scientiam. Horum nanq quesitor in rebus necessariis parum sapit: Sed ex libris autenticis sumere debet dogmata uentilata: & ea que sunt in eis utilia sectari. Quantum autem ad ea que corporis sunt sit medicus corpore mundus procul ab omni spurcitia: & ad summum expedit ut se munde gerat & honeste

nitidus & uestimentis ornatus: non tamen sic mundicie & uestimentis uacet ut scientiam derelinquat. Dixit etiam Aristoteles ad Alexandrum Magnum: multo melius & regalius esse habere animam scientiis habundantem q̃ habitu corporis esse bene indutum. Non sit medicus uelociter incedens: quia id indiscretionem: uanitatem: & infidelitatem quandam preostendere dicit. Denique quantum ad hoc tueri studeat medicus sanitatem propriam: ne si eum forte egrotare contigerit irrisorie illi dicatur: Medice cura teipsum.

Capitulum quartum.

De modo se habendi medici erga patientes: & maxime erga egrotantes.

Quamcunq; domum ingrediatur medicus: duntaxat liberandis egrotis operam dare intẽdit aliis omnibus post habitis: ut precipit Hypocrates in iureiurando: euitans omnem iniuriam & corruptelam. Non erit igitur Medicus iuxta diuisionem Galieni duodecimo Terapentice: Medicus malus & sinister non intendens sanitatem: sed egritudinem: aut egrotantis mortem. Hic enim medicus: ut inquit Nicolus: omnino fugiendus est: & a terrarum uniuersitate omnino delendus. Hic est ille: qui diuinam scientiam Medicine in se tectam obligat: & malignat ab arte mea. Hic est de numero eorum: quos maledixit Auicenna dicens: descendat ignis de celo: & spiritus procellarum: qui faciat eos esse de suburbanis Sodome & Gomorre. Sunt enim: ut inquit Aueroys: peiores spoliatoribus mortuorum: qui solum uestimenta deportant: quos & Damascenus in suis Afforismis insequitur: dicens eos esse: qui animam suam dantes secularibus diuitiis fundamenta ipsius medicine & artium doctrinam penitus neglexerunt. De quibus & eis similibus eorum mores uersutos consideràs dixit Conciliator. Medicus est inuidie pelagus inexhaustum: detractionis organum: indefense ambitionis perforata clepsedra aliene ueritatis garrulus contradictor. Ignorantie proprie constantissimus & p̃stantissimus: inconfessorum & inexcusabilis infirmorum neglector. Non ergo ei fides est adhibenda etiam maxime in medicina. Studiose ergo fugiendi sunt tales longe tãquam cõmunis pestis prouincie: cõtra quos insurgant leges: armentur iura: ultore gladio feriantur. Erit preterea medicus erga egrotantem non malus & adulator medicus. hic enim est: qui solum extolli a uulgo & mulieribus & inanis glorie iactãtia ditari intendit: ueluti taxillus galieno infestus: propter quod studet hic talis infirmis & egrotis mulieribus: & uulgo blandiendo in omnibus complacere: siue que placẽt: noceant: siue non. Ideoq; & ipse abhominandus est & fugiendus: de quo sermonẽ habuit Galie. in li. de mirabilibus pronosticationum dicens: Ex his. n. q existiari magis q̃ esse studeãt: istruit qlibet his ex qbus p̃spa-

bitur apud multos: scilicet dicere: quid & agere ad delectationem: & blandiri & adulari: & salutare quolibet die diuites & potentes in ciuitatibus: & precedere: & premittere: cum domum eant: ut honorabiliter recipiantur: bene locentur.

Quidam autem eorum non solum his: sed etiam uestium & anulorum uarietate: & multitudine assequentium: & uasorum argẽteorum preparatione idiotas putare suadent dignos imitatiõe se esse. Ex his oĩbus hinc quidem allicientes: hinc ẽt stupere facientes hoĩes expertos ueri iudicii rerum. Et etiam in libro de elementis auctoritate ypocratis. Medicus autem sinister similiter & adulator hii sunt: de quibus dixit ypocrates in libro de lege: Medici quidem nomine sunt multi: opere uero ualde pauci. Erit ergo medicus nature egrotantis sibi commissi diligẽs minister & adiutor. Memor continuo uerborum diui Mesue in prohemio suo de appropriatis dicẽtis: Tu qui corporum curam geris: auxiliari ne differas: nam semel pereunti nulla sunt deinde suffragia. Nõ ergo prolonges in crastinum: quod hodie facere debes: sed presto consilium redde: & manum tuam adiutricem uelocem in agendis porrigas. Curãdi methadum donauit tibi deus: igitur ne irritum facias donum eius: sed eorum que de eius largitate habundantius suscepisti ne parcus esto. Expedit tamen medico in approximandis remediis non ita promptum esse: ut inde efficiatur p̃ceps: immo prestat eum recte & mature considerare. Nam si artifex operans in corio & ligno antequam ad actum deueniat: pluries diligenter studet metiri & mensurare: quãto magis medicus in humano corpore maturiori consilio eget. Nam ut ait Galienus prima particula afforismorum. Si experimenta in corio & ligno non bene successerint: fere non fiet corruptio: idest damnum. Sed si in corpore humano simile succederet experimentum: destruitur subiectum: & fit quasi quidam interitus: & sequitur inde damnum incorrigibile. Erit preterea medicus egrotantis pius & misericors: ita ut potius uĩculo cõpassiõis uisitet q̃ recipiendi premii gratia. Inquit enim Mesue: Ratio clamat ad iudicium: si misericordiam deseris: propter quod inquit: ꝙ oportet medicum cum infirmo languescere: & sanitatem eius proxime suscipere. Qui enim respicit super infirmum & egenum in die mala liberabit eum dominus. Erit non aliter q̃ fidelis: iuxta illud Catõis: Corporis auxilium medico committe fideli. Fidelis enim medicus: dixit Nicolus: cauet ne per imperitiam: aut inaduertentiam: seu per negligẽtiam deficiat eius opus: quod est inductio in quopiam sanitatis: dolos & fraudes non committit: sed & fugit preceps: & precia emulorum sui egroti spernit: & fugat.

Minas non curat. Spem acquirende sibi rei alicuius non habet.

Letiferum: nec abortiuum preparat & ministrat nullum. Monitus cõtinuo preceptoꝝ mesue dicẽ

tis. caue o medice ne amor: aut precium: aut spes: aut timor: aut mine: seu aliqua alia humana gratia te circumueniant: ut decliuizdis a recto.

Sunt. n. celi qui arguunt: elementa q̄ seuiunt: & si nihil hic in posterũ cruciatus gehẽne. Nullam rem domus patientis: nedum subripere presumat: immo neq̄ cogitare: immo omnia sint intacta: ut mũdis manibus: & nõ fur: erit medicus diligens infirmorum uisitator frequenter ẽt de eis requirens per se: uel per idoneum quempiã etiam discipulum.

Si acuta & difficilis fuerit egritudo infirmo semp asistat medicus. dixit enim rasis decimo almãsoris: oportet in egritudinibus acutis non solum medicũ sepe: sed semper assistere. Morbus enim acutus celeris est mutationis in diuersa. In aliis autem nõ sic difficilibus bis in die mane. s. & uespere egros uisere sat ẽ donec sanetur: neq̄ aliter frequentandum ad eos: sic. n. nimia familiaritate uili penderetur. Nullum egrotãtem medicus uisitat non requisitus: nisi infirmus talis fuerit: uel pauper uel de genere affinium: uel domesticorum amicoꝝ. Dixit halyabas p̄cepit ypocrates in suo testamento medicum inedie infirmoꝝ operam dare & per cibos: & medicamina regulare. Erit cõtinuo medicus promittens spem salutis: immo & patiẽtis animum mellitis suasionibus in leticiam: & gaudium alliciẽs: & eius spem nutriens. Vnde damascenus in Afforismis: Opportet te infirmis semper salutem promitter̃: nunquã illos a spe deponere: & si ipse desperes. Complexio enim corporis affectiõi animi semper inheret: & subdit: infirmos in eorum spe animare non desinas. Et cassiodorus: naturalis cura est egris dare letitiã: nã fac inualidum gaudere: & sanatus erit. Erit medicus auctore haliabate studiosus egrotis: & eorum curis maximeq̄ & egenis: & pauperibus. nec ab eis utilitatem querat: aut retributionem & siquid posse est ipsi de suis det ei medicinas: pecuniis suis assignet illis q̃ poterit. Dabit operam medicus medele infirmorum eorũ percibus: & medicinas regimini: nec sit eius ad querendã in medẽdo intentio pecuniã: sed a deo retributionem: & meritum. Non suscipiet pre ceteris medicus onus in se antiquaꝝ & malarum egritudinũ sub spe alicuius lucri. Nã tales egritudines postea a deo ĩcurate relicte infamãt eum: & detrahunt nomini eius: dicente mesue: nolite o medici malaꝝ egritudinum cure onus suscipere: nec nomen subire medici mali. dixit aũt signanter onus cure: quia talium egritudinũ non debet promittere sanationẽ: si tamen ab infirmo: uel eius attinẽtibus aggrauaretur: tunc protestatione p̄missa potest aggredi curam. Dixit enim rasis decimoquinto continentis: curandi sunt a te o medice morbi faciles & fugiendi qui manifeste: aut occulte sunt fallaces. Medicus ad uisendum egrotum: ductus in eundo utatur bona cautela. Debet enim a conducente se querere de egritudine patientis: & de eius quibuslibet accidẽtibus de appetitu: & som-

uo: & de uentris beneficio: & simili bus. Et si febrit qua hora inuadit eum febris & si cum frigore: uel si spetialiter in aliqua corporis parte doleat. Hoc autem facere debet: ut quantum fuerit ei possibile de eius egritudine certificetur. Cum ergo ad infirmum medicus uenerit non sit eius ad infirmum ingressus cura nisi ut eius moliatur sanationem: ut é apud haliabatem. Salutet itaq; ut decet: A corporali malo: dicendo liberet te deus: uel saluus sis: uel tale consimile ut dici solet constito sibi egrotantem peccata sua nõ fuisse confessum anteq̄ ipsum tãgat aut aliud de signis suis uideat: ipsum interrogare debet si aperuit suorum peccatorum conscientiam sacerdoti. Quod si sic: bene est: si uero nõ promissionem ab eo recipiat sic se facturum: multe ei egritudines ꝓpter peccata emergũt. Vnde azaronus: Egritudines nonnunq̄ inuadũt homines ex malitia regiminis cibi: & potus & ex peccatis: & preuaricationibus: & ultima causa ex maledictis demonibus qui dicũtur alabin. Non audebit autem medicus post primam uisitationem: immo post signorum egrotãtis inspectionem ullo modo amplius de confessione illi sermonem facere. Nam posset forte hoc ab eo audiẽs de salute diffidere. suis tamen medicus dicat q̄ eum confiteri faciant. Quod si egritudo timorosa fuerit domui etiam sue disponat: quolibet tamen: ut fieri potest terrore remoto. Vtatur preterea medicus altera cautela dum locum ubi residet infirmus ingressus est circumspiciat si forte uiderit fructus: herbis: aut fomenta aliqua parata per que coniecturari possit super egri ĩfirmitate qua cautela usus é galienus rome dũ a glaucõe ductus fuisset ad uisendũ medicum credentem se esse pleureticum cum tamen pateretur apostema epatis: uide capitulum septimum libri quinti de interioribus. Sic enim medicus bonus cognitor iudicabitur: & eger in eo ardentius confidet tãq̄ in sui egritudinis cognitore: & sue salutis actore. Cumq; ad infirmũ peruenerit si uia longa extiterit: aut arcta sicut per scalas ascendere: non illico infirmum tanget: cum illi occurrerit precepto rasis quarto continẽtis: quia forte medicus propter laborem ex itinere estuose fatigatus erit: uel permutatus forte presentia astantium nobilium quos cõtingit inuenire prope egrotãtem. Vel forte quia infirmus uidens medicũ ad se uenientem nimium letabitur: aut propter medici presentiam uerecundabitur. Vel forte propter expensarum considerationem tristabitur: sicq; permutationem recipiet eius pulsus propter quod confundetur eius iudicium: per aliquod igitur spatium qescat: uel resideat medicus: quousq; ipse uires resumat: & omnino quousq;: & ipse qui tanget & eger tangendus sit ab omni accidente quiete. Interim autem medicus quiescens locũ domus: uel camerã laudare debet si cõueniens fuerit aut reprobare. post hoc autem medicus hilari uultu ad infirmum cõuersus faciem eius pernotans etiam in

lumine si opus fuerit. Tum quia si gna faciei sunt manifestiora: tum qa in membris faciei est magna uirtus. Nam res similis: & dissimilis in principio rei est de maioribus rebus in signando: ut inquit galienus primo pronosticorum cōmēto octauo auctoritate ypocratis. Tum etiam quia per dispositionem faciei cognoscet medicus sēper uigorem: & mortificationem cādoris naturalis manantis ex corde. Brachium sibi porrigi precipiat quod debet sua sinistra manu substinere: uel ponsatum super lectum ponere: & quattuor digitis māus dextre cum silentio pulsum inquirere etiam utriusq; brachii: & omnes differētias eius notare usq; ad centesimā: uel circa pulsationem pulsus semper tangendo expectans: & tanto tempore tangere siue usq; ad centum ut quidam dicunt: siue usq; ad.xx.ut alii: siue usq; ad duodecim ut aliqui alii quousq; discernat medicus an pulsus sit equalis: aut inequalis: ordinatus: an inordinatus: & an īterfectus in medio cadens quas differentias nō poterit aliquādo cognoscere: nisi post plures: & plures percussiones. Est autem bona cautela diutius aliquādo morari in tāgendo esto etiam q; paucioribus pulsationibus posset pulsum discernere: ut ab infirmo: & astantibus attentior: diligentior & gratiosior babeatur. interea tamen caute consideret habitudinem pacientis: faciem & caput: & post cognitum pulsum contangat pectus: & ypocundria: & regionem nutritiuorum & membrorum. Videbit quoq; linguam: & dentes; & ut quidam dicunt (quod tamen ego nō facio) odoret oris halitum infirmi: sic .n. accuratior iudicabitur: sic enim & galienus fecit cū glaucone rome ad tutiam medici egrotātis ut libro interiorum capitulo septimo. Omnibus autem presentibus infirmo etiam audiēte iudicet de multa pulsus bonitate: dicens: urinam tamen uidebo: quia maxime his duobus pulsu uidelicet: & urina intelligitur genus febrium: & origo cause temporum: ratio uita: mortisq; professio: ut inqt galienus de febribus ad glauconem. Et surgens in absentia egrotantis urinam uideat in qua per cōuenientem moram obseruata debita cautela circum tenente urinam: consideret que in eo sunt consideranda. Caueat tamen: ne in presentia egrotantis hoc fiat non enim debet medicus coram infirmo solus: uel cum aliis aliquid tractare de pulsu: uel urina. stant enim egroti auribus attentis: ut audiant quid loquatur medicus. Et ad infirmum denuo reuersus. firmam ei promitttat salutem: & non uereatur etiam mendaciis uti. sunt.n. hec officiosa mendacia: & salutem ei promittat. pollicitus enim diues quilibet eē potest iuxta illđ: promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Omnia tamen ad curam eius necessaria fideliter ordinabit hortando tamē ipsum ut se ipsum que opportet prebeat facientem suscipiendo que parabuntur plurimum confidenter: nā sic faciendo nō solū certa: sed ēt uelor subsequet sanitas.

Capitulũ de cautela ĩ interrogãdo.

e Rit aũt medicus opportunis nihil omittens ut honori:& glorie sue consulat post signorum igitur uisionẽ uidelicet urinam:egestionẽ:sudorẽ:uomitũ:sputum:aliis existẽtibus ut cuncta bene examinet :ꝑquirens etiã per interrogationẽ. Audiens ab ĩfirmo:& ab astantibus omnia que põt: inuestigans de omnibus mutationibus egro superuenientibus: & que superuenerũt: & ita ĩ posterum q̃ superuenient in processu uite nõ solum magnis:sed etiã quatũcumq; puis:ut certior factus deceptiones: & fallacias quascũq; euitet. Galienus in libro pronosticorum dicens necessarium esse medico interrogare causarũ genera eos qui laborant: & de oĩbus que cõtigerĩt: & de eoꝶ unoquoq; ne sinet se medicus decipi ab infirmis nõ detegẽtibus omnifariam morbi causas: & sinthomata ut nõ derelinquãtur incurati. Et primo ad glaucõnẽ medici ĩgredientes ad infirmũ primũ enim a maximis cõtemplari opportet ea que sũt secũdũ egrum.deinde uere ab aliis.

Nihil enim quantũ possibile est ẽt minimũ obmittentes. & damascenus in afforismis.opportet de omnibus egrum unde egritudo nasci soleat inquiri tam in exterioribus:q̃ ĩ interioribus: neq; te egrum per omnia interrogare pudeat. Et mesue similiter:non te pudeat egrum super omnia interrogare & hoc ut melius & facilius super notitiam rei ueniãs:sicuti & recte intonuit Boetius pĩo de cõsolatiõe si operã medicãtis expectas opportet ut uulnus tuũ detegas. Cum igitur de nouo uocatur medicus ad curam patiẽtis querat nunquid aliquid illi factum fuerit:& que remedia:& nunqd nocuerint:& tunc dicat se ea nõ laudare.

Si uero iuuerint nõ laudet:ut subtilior uideatur ultra uulgares. Tria autem maxime petet medicus auctore galieno secundo de interioribus.s.locũ.i.mẽbrꝶ in quo ẽ egritudo :passionẽ & sinthomata: & hoꝶ cã ĩ notitiã illorũ ueniens : etiam si fieri potest cum notitia oĩum sensuum exteriorum:quod ubi fieri nõ possit laborãdũ est cum sensibus interioribus:& demum ratiõe si opus fuerit tamen a patiente habita perquirens ab eo de eius dispositione: uel etiam ab accidẽtibus quid patiatur interrogans. Considerans imprimis: preterita ipsa dearticulate ꝑqrat interrogans quo tempore:quota die ac hora patiens egrotauerit.

Et si aliquando amplius consueuit egrotare:uel non:& qua egritudine & si aliqua sue egritudinis causa precesserit primitiua:& quo regimine usus fuerit preterito nedum unius anni:sed plurium. Quo autem ad sinthomata seu accidentia perquirat medicus de accidentibus animatorum membrorum : utrum uidelicet dolorem capitis patiatur: aut uigilias superfluas:uel insomneitates aut somnũ modum excedentem:& de similibus :& de accidentibus membrorum spiritualium nũqd an elitum anxium:an circa pectus incendium : suspiria : tremorem cordis:& consimilia. De ac-

cidentibus uero nutritiuorum nunquid prostratio[illegible] appetitus habuerit in sitim uel fam[illegible]m. Si cibum uel potum retinuerit: uel [illegible]muerit aut retentum reiecerit. Si assumpto cibo grauetur uel ne. Si fluxum uentris & euacuationes alias urine: seu sudoris menstruorum: uel emoroydarum: uel alias quales oportet habuerit uel ne. Ex his enim preteritis per inquisitionem inuentis: & p̄sentibus: scilicet urina: egestione: & aliis existentibus mutatis & qualitate mutata: de quibus supra dictum est per sensum perceptis mirũ immo dum medicus in operatione sua fortunabit: adeo ut ex his cognitis poterit medicus de passiõe: causa & loco sumere notiõem: quam dum patienti nunciauerit: admirabilẽ medicum iudicabit: & per consequens in manibus illius confidenter se cõmittet: Exemplo galieni in libro de interioribus capitulo septimo in cura medici egrotãtis: Quom glauco ad ipsum accedens Rome ibi. His omnibus sensu & ratione diiudicatis: & mẽte discussis erit medici officium: ut ab infirmo separatus consanguineos & aĩcos egrotantis: uel quoscunq; presentes seorsum uocari iubeat: & patientis egritudinẽ manifestare: iminens uel non imminẽs periculum detegere: Sit tamen talis sermo eius: potius: ut eos non aggrauet postremo remedium adhibere.

Capitulum de cautela in pronosticando.

d Ixit Galienus libro pronosticationum: Non circumambulo predicans meas p̄nosticationes: & curas: ne magis medici odiant me diuinatorem & magum uocantes: & alia milia contra me promulgãtes. propter quod inter medicorum sapiẽtes cõuenit medicum oportere esse sagacem: & astutum: nõ precipitem: nec festinum in futurorum pronunciatione. Preuidebit itaq; medicus ante pronosticationem omniũ preuisiões examine dicentis ypocratis: primo pronosticorum: q; de melioribus rebus est ut medicus utatur p̄uisione: id est pronosticatione. Et Galienus primo de creticis: Non est medicus qui meditetur ratione nisi prius iudicauerit ratione. & iudicare non poterit nisi rem ratione cognoscat. Erit ergo medicus nihil saltem in prima uisitatione de futuris diipositionibus patientis pronũcians: precipue tamen de salute: uel morte: de quibus profecto iudiciũ certum haberi non potest: nisi pluribus conditionibus prenotatis. Expectabit igitur futura signa subsequentia in patiente: ut illorum naturam atq; uirtutem considerãs omnia adinuicem comparans sue pronosticationis iudicium quo melius fieri poterit cõfirmetur: & precipue cognitis uirtutis & morbi dispositionibus: & ad inuicem comparatis Si bona signa preualuerint pronũciet de salute. Si uero econtra de p̄ditione semper tamen pronunciando: & in sermone sit medicus dubi-

us. Dixit enim Auicenna secunda quarti: Quũ apparuerint signa mala timorosã premittimus sermoné ĩ perditione inde ad plurimum contingentem. Nam quis aliquádo mirabiliter sanatur absq; spe. Et iõ Galienus sexto afforismorum dixit Oportet medicum studiosum esse: ut nõ aliquid absolute predicet. nã morborum & precipue acutorum: non omnino certe sunt pronunciationes salutis: aut mortis: licet neq; cronicorum saltem quo ad eorum initia: quod ꝑpter nature diuersitates euenit in ordinationem. Cũ enim monstrnositates interdum occurrant ĩ egritudinibus ueluti ĩ naturis: ut habet Aueroys septio Colliget. Erunt sapientis medici: sicuti & astrologi iudicia in pronosticãdo cõditõibus alligata cõtinue: q̃si multiplici intellectu: ueluti que spirituum pronunciationes prestant: ut dicatur exempli gratia morbo mortali existente. Ita solet in talibus casibus contingere: & raro aliter cõtingere solet secundum naturam: nisi alia emergant synthomata: non tamen necessario. Vel aliter dicat certe mihi uidetur: ꝙ si constãt que apparent: & aliud non superueniat: quod puto nõ superuenire: hic morietur. Obseruare enim hanc pronosticationis diligentem cautelam docet nos Galienus secundo interiorum dicens: Semper secundum totam uitam meam meipsum ab audaci confessione abstinui: & medicãs usq; ad senectuté: nunq̃ usq; hodie erubui secũdũ curã uel ꝑnosticationé ut alii gloriosissimi medicoꝝ. Vtebat̃. n. galie. c[...]telosis canõibus eius determin[...]bus ꝑnũciationé ꝑfecte uoc[...]s cõditionatis: & quasi duplicibus: ut ap̃pet li. ĩteriorum. Euasuros ãt cũ necessitate cõditiõata dcã ꝑnũciabit medicus sic dicés: Iudico ip̃m euasurũ a morbo: si me dicũ diligenté habuerit: Si ét patiés ipse fuerit obediés: & mĩstros habuerit idoneos. Et si p̃parata fuerit: ut decet extrĩseca necessaria: & nisi aliquid supuenerit qđ tamé nunc non ap̃pet. Quod si medicus astringat̃ absoluto loq debere sermõe: ut plerũq; fit: tũc si egritudo ex toto suo genere sit salubris: ut effimera uera & principiũ ethice: aut mortalis: ut ptisis: aut ethice sp̃ci. Et similes: dicunt sapiétes: Effundat medicus sermoné suũ: apte saluté uel morté de eis p̃dicés: & p̃cipue de determĩatione egritudĩs certissimis ap̃pentibus signis. Si tamé cõtingeret egritudinis ꝑcessum ad bonũ uel ad malum medico dubium eé: ut plurimũ fit: quãdo signa mortalia in uirtute cõparia fuerint salubribus: & econuerso bõa cautela é petétibus nõ respõdere: Sed q̧busdã uerbis interiectis: ab eis discedere: aut eosdé a proposito diuertere trãsferédo eos ĩ sermone ad aliã materiã. ꝙ si magis astringatur ad pronunciandũ: dicat medicus ut petitiõi illorũ ita instantiũ satisfaciat. Ego expecto futura quedã ut motũ in tali die aut tale accidés uel aliquod huiusmodi. Nõ enim debet medicus ad interrogata subito respõdere: sed prius sup interro-

gata cogitet Ait.n.Damasce.Si inter rogatus semp uelociter respōdes du bitādū esse.Silere e.. tutius est & sa tis existit laudabile m.. ..co & aures ut aiūt prouerbio porrigere merca toribus.Nam melius ē silere q̄ male loq̄:siue q̄ ꝙ tu erres: ut galiēo ascri bitur secūdo meracristos secūdo ca pitulo: Qui enim tacet:in hoc uno peccat ꝙ tacet secundū eū q loquit̃ in multis errare contingit.Et oīo si egritudo nō fuerit de nūero oīo sa lubriū:neq̄ mortaliū:sed ut aiūt:su spectosa faciētia medicū ī iudicio ti tubare tutius ē & ut dicit̃ honorabi lius egritudiné periculosā ponere& casum aggrauar̃:imo & piculū mor tis uēture patiētis p̄nūciare:dato ēt ꝙ egritudo talis de suspectosis esset debilis:ut flegmatica cōtinua a pau ca materia nō maligna d̄pēdēs: quo niā si patiēs errore sui:uel astātium: uel extrinsecoꝝ diminutiōe :uel ali quo tali casu cōsimili ad malum cō uertet̃:ex ea licite medicus ex cusa bitur:Neq̄ erit de eo suspitio apud aīcos & affines patiētis excusabitur & dicēt medicū a principio ēt sic ui disse & iudicasse. Si uero ex ea pa tiens saluabit̃:a uulgo dicet̃ medicū ip̄m pēitus liberasse &a patiēte sani tati restituto laudē maiorē & āplius p̄mium medicus cōsequet̃. Et ut sic ad unū dicerē:medici ē suspectas egritudines aggrauare: debiles uero earnm in dubio poner̃.In hoc tamē modus adsit:Sic enim se habēs me dicus:neq̄ erubescet:neq̄dictorum suorū eum penitebit. Nō p̄sumet medicus ī egritudībus alicuius mo

menti corā patiente: siue litteratus fuerit siue nō uerbū aliquod ꝓferre immo nec gestu ostendere aliq̄d un de possit eger suspitionē sumer̃ :aut de sua salute diffidere. Et si ip̄e me dicus & etiam infirmus de salute de sperent:propter quod sermones ꝓ nostici medicorum saltem ad malū per se nō terminātur ad patientem: sed ad amicos uel ad alios. Cunq̄ medicus non habet de patiente cer tam pronosticationem non respon deat a se petentibus: sed uerbis qui busdam interiectis discedat:& pe tentibus neq̄ iudicet d̄ natura egri tudinis:si de ea suspicetur : propter aliqua signa apparentia:immo tace at:& statuat dietam particularem ī cena uel prādio: cū remedio uniuer sali : & iterim cogitet:& iteꝝ uisitet īfirmū & morbo certe cognito ordi net dietā uniuersalē& r̃media sp̄alia ut uideat̃ artisicialius opari ī aliquo morbo salubri:licet accidētia fortia non uideant̃:si pōt utat̃ medicus ali quo remedio nō noto:neq̄ nomē il lius remedii uulgo dicat:ut gr̄a exē pli iera.Si ī egro appuerit signa mor tis:& medicus pcipiat aliq̄d signum bonū nō mutet̃ a ppoīto: nisi illd̄ p māserit.ꝓnūciaturus medicus mor tē īfirmi id faciat simulata mestitia: uultu dēisso& uoce sublata.id tamē necessariū eē nō dicat ne deo d̄roga re uideat̃ nisi essent mortis signa ap parētia:tūc dicēdū ē salutē ip̄ius nu tu diuino cōtigere:siue miraculo se: neq̄ postq̄ iudicium deposuerit de morte medicus id reiterare uelit: ni si scitent̃ q sunt eius. Quod si rei

terabit uidebitur quasi ut de hoc le tetur tanquã ex suo pronostico glo riam habiturus. Plurimi.n.uana gloriosi medicorum cum predixe rint perniciem predicantes inhiant eius mortem:neq forsitan necessa ria saluti mĩstrãtes ut aliquosscit au dire uana gloria sue pronunciatio nis deductos iam euasuros medici nis mortificasse donatis:Similiter& astantes illi deuiant famulari: ut ait Conciliator. De salute autem iu dicium depositurus medicus sermo nem amplificet:& letum se ostẽdat: nunquam uero sic de morte. Nõ presumat medicus alicui patienti in fra limitatum tempus salutem pro mittere:sed fideliter se operaturum iuxta doctrinam sapientum. Quã tum autem ad remedia exhibenda post pronosticationem datam cau te incedat medicus ad actum cura tiuum. Dietam itaq & regimen egritudini proportionatum ĩ sex re bus non naturalibus primo ordinã dis ãtequam ad medicinale regimẽ descendat. Precipit enim ypocra tes:ut ait haliabas: Medele infirmo rum per cibos & medicamina regi mini medicũ operã dare debere. Le ctũ ĩprimis ĩ quo r̃sidet patiẽs q̃mũ dum disponat: & in pluribus locis egritudinum redolẽtẽ.Cum ĩ noua tione aeris mane & uespere per aper tionem fenestrarũ & hostii: nisi fue rit de egritudinibus hoc prohiben tibus. Sit ut in pluribus mediocris luminis. Dixit enim galienus ad glauconem libro de febribus:Luci dus & calidus locus relaxat corpus. Frigidus & obscurus constringit. Mediocriter autem [illegible]nis temperatus mulcet & temp[illegible]at. Precipiat pa tiẽtẽ situari [illegible]ecto firmo nõ uacillã ti. Exercitiũm uel fricatiões ut de cet secundum exigentiam & uirtu tis tenorem egritndine id poscente.

Similiter & quietem somni& uigi lie quantitatem conuenientem me tiendo precipere:& euacuationes de bitas ordinare. Ipse tamen medi cus clysteria non imponat: ut fecit amicus ille in cura cuiusdam ãcille: dolore uentris laborantis qui existi mans dolorem illum esse colicum: ei ĩposuisset clyster̃:que post imposi tum clystere:quia p̃gnans erat ami co illo id nesciẽte ancilla peperit in fantem. Et huius generis sunt ab stersio sordiũ ab ore infirmi: & pur gatio muccositatum ex naribus & gutture & gargarismatibus. Fit enĩ inde liberior trãsitus aeris:& sibi sa por melior:quibus locis non expur gatis remanentibus sordibus infici tur aer. Et accidentium[9] anime ea que ad pellendam infirmitatem cõ gruant. Precipiat medicus ex ci bis uero & potibus congruis in quã titate & qualitate debito ĩtempore & ordine patienti offerendis eligat: quod magis salutare est. Quod si aliquando cibus talis uel potus pa rum malus fuerit:infirmi tamen ap petui plurimum conformis non est patienti totaliter denegandus. Ait enim ypocrates secũda particula af forismorum:parum deterior cibus & potus delectabilia uero meliori bus:q̃ in ĩ dectabilibus magis appe

tenda sunt. In hoc tamé modus nõ
absit nec omnino prohibédo nimi-
um rigorosus & seuerus: Indulgen-
do autem ex toto nimium licentio-
sus notetur. Expedit autem pluri-
mum medico insistere in ordináda
dieta etiam hoc cum mulieribus in
cibo & potu:cibaria alterando:uinũ
limphando:aquam coctá uel aliter
preparatam ordinando & alia huius
modi:etiam usq; ad minuta dispo-
nendo:gustando:odorando: immo
& aliquando prelibádo & ponderá-
do seu mensurando quecunq; sunt
exhibéda. Sic enim accuratior me
dicus iudicabitur:uitabitq; neglig é
tie uel inaduertétie notam. Ita tamé
in singulis his & consimilibus me-
dicus modum obseruet:ut tamé sal
uo eius honore nõ fungatur mulie-
rum neq; astantium officio: Sic ení
uilipenderet seipsum. Erit medi-
cus magis sollicitus de dieta q̃ de po
tione aut cirurgia. Vnde Damasce-
nus:Si dieta curare potiris prosperá
inuéies:propter quod Galie. primo
regiminum acutorum dixit:q; me-
dicus debet habere duos oculos. De
xtrũ attentũ ad uirtuté:dieta.s.con-
seruandam.& sinistrum ad egritudi
nem depellendá & fugiédam per po
tionem & cirurgiam. In singulis
uisitationibus studeat medicus ali-
quid noui facer̃ uel ordíare uel mu
tare:subtrahere uel addere :ne fru-
stra uideatur omni uice uisitasse.
Ad usum tamen medicinarũ: si de-
uenire opus fuerit: utatur medicus
mitioribus & nature magis familia
ribus. Erit igitur in usu eius medi
ciná potius cibalisq̃ uera& pura me
dicina. Nam blandiri corpibus hu
manis patientibus magis prestat: &
hoc si cura blanditiua sola morbus
depelli possit. Paret itaq; medicías
iocundiores & sapidiores. Vnde da
mascenus in Afforismis: Medicina
que temperamento uicina est odo-
rifera. Si secundum eam cibus fieri
possit optimum esset medicinarum
uirtute tamen integra seruata:ut in
quit galienus: Et in hoc bona caute
la obseruetur:ut cũ brodio aliquan
do exhibeatur:ut mána & aliqua cõ
similia. Laudauit enim Damasce-
nus in Afforismis suis quietem sup
potionem:idest dimissionem medi
cine. Vnde Galienus octauo mei-
mir dixit:Cibi apđ ea que nntriun-
tur:idest membra familiaritatem se
cundum bonam substantiam hént:
qnod est maximum. In curis passi
onum que fiunt secundum discrasi
am:optime enim operantur ea que
cũ hoc q; sanant discrasiam possunt
nutrire. Ad puras uero medicinas
cõuersus medicus:si opus fuerit:eas
potius paulatim q̃ subito prestat ap
proximata:& exterius magis: q̃ inte
rius:hoc tamen faciédo :prout saná
de dispositionis requirit necessitas.

Solutiuas medicinas quoad fieri
potest deuitet:earum usum differat
q; si eis uti oportuerit expedit ut eas
cognoscat medicus quas ordinat ut
non ordinet pro salute letiferam.
Cauere quoq; debet ne in substátia
earum sint sophisticate:aliter falsifi
cate:ne sint in earum dosi uariate:
ac sint corrupte:aut nimia uetusta-

te consumpte spiritum non haben tes:eas quoq; uel consolatas: uel ad eorũ consolationem protinus intẽdat. Caueat medicus usum medicinarũ opilatarum:ut possibile est:& cũ eis ĩdiguerit eisdem refractis: & potius exterius q̃ interius: & p ĩferius magis q̃ supius approximatis ut p̃cipit mesue in sua cõsolatiõe medicinarũ. In cura egritudĩs nõ dãtis inducias:ut doloris intẽsi colici uel squinãtie:expedit medico p̃mptũ esse & solertẽ & copiosum in exhibẽdis remediis gradatim unũ post aliud sine intermissiõe administrãdo. plurimum enim laudandus est medicus copiosus in remediis p̃sentaneis. Expedit tamẽ medico ut cautus sit secundũ discursũ tẽporũ distĩguer̃ antiquorũ canones:quoniã natura humana & oĩum inferiorum permutata:& imbecillior facta: continuoq; labitur in defectum:ut denotat stature minoratio:corporũ robur:opationum pfectio:oĩa diminuta & uite abbreuiatio. Facit aũt ad hoc nõ parũ prauũ & inordinatũ uiuentiũ his tẽporibus regimen. Genus.n. hũanũ: teste galieno in de regimine sanitatis in gulositatem lapsum: in incontinentiamque precipitatum: de curato factũ est discretũ:propter quod semẽ eius est tale & q̃d ex tali semine nascit̃:inde generat̃ discretũ modicum adhuc uiuens:quo fit :ut imbecilli nature humane iam facte multa que olim fuerũt remedia potẽtia uel salubria hodie uel sũt mortalia uel debilia uel inutilia. Testis ẽ mihi Serapio primo breuiarii dicẽs elleborũ nigꝶ qui securior est albo nunc esse diuiden[illegible]: & elleborus albus tempore Mesue erat intolerabilis:sicut ue[illegible]nũ perniciosum propter debilit[illegible]ẽm nature. Recte ergo dicit̃ medicis nostri tẽporis quos mũdi labor agitat antiquorum dogmate secundũ tempora distinguitẽ: & effectũ nature oĩ intentiõe liberate. Expedit medicum recte cõsiderare patientium diuersorũ naturas diuersas:ut caute p̃cedat. Vnde Galienus super ultimo Epidimiorum ypocratis :ait quosdã tales eẽ qui delectationibus se & eorum desideriis cõtinẽt:& aliq ecõuerso bene se ab illis cõtinent. Terrebit igit̃ medicus & ex officio suo trepidabit patientẽ inordinatũ & incõtinentẽ:sibi quoq; efficacia predicẽs que ĩde possũt sibi accidere incõmoda ex incontinentia.& si persistat incontinens aliquautulũ cõdescendẽdum est illius desideriis. Dixit galie. sexto meimir qui regulari utit̃ metado. & cũ hoc cognoscit simpliciũ farmacorũ uires:nunq̃ carebit auxiliis:siue moretur in nẽore:siue agat aliquod opus in agro:siue sit in itinere farmaciis carens:sicut existratus scribit:ꝙ curauit se cũ rubi succo :nõ p̃sente ĩ illo loco alio farmaco. Si acciderit patiẽtẽ nolle uti remedio sibi administrato:ut aqua sumac:que cõfert ĩ disinteria & fluxu uentris:colorãda est ad similitudinẽ uini: & dicer̃ eã esse uinũ limphatũ. Similiter de uino granatorũ :dicendo patienti ꝙ ẽ uinum uerũ:sed paucifeꝶ. Caueat medicus approximare fomentatio-

nes infrigidátes uel ébrocas circa ali
qđ mébrꝝ tpe c[illegible]sis:neqꝫ tpe sudoris
uidelicet in decli[illegible]tione paroxismi
pluriũ febrium. Ex[illegible]at medico:
si post exhibitũ farma[illegible]um solutiuũ
nõ sequať inde solutio inculpař astã
tes uel malum regimé infirmi: ut ꝙ
dormierit uel nõ dormierit super as
sumptũ farmacũ : uel ꝙ exposuerit
se aeri uel uento:aut ꝙ iratus & cete
ra similia. Non debet medicus cui
cunqꝫ dolori leui contingenti in fe-
bribus exhibere medelá nisi excesse
rit. Si egrotanté in piculo uite de-
reliqt medicus nõ ŕuertať ad eũ ne
forte obiés frenesi:obuiet fũeri uel
exeqiis illius: sed mittať faũlus uel
nuncius :ut inquirat de statu illius.
Et bona cautela est:ut si uespere
illum uisitaueris: & dereliqueris il-
lum ualde aggrauatum ita ut dubi-
tes de eius morte in nocte dicas il-
lis de domo illius: ut bene tempesti
ue significent tibi de statu illius: si
mane ueneris nuncius iam innote-
scet tibi de conditionibus patiẽtis.
Si nõ ueniet:iam coniecturari po-
teris de eius morte. Fugiat medi-
cus quantum possibile est moritu-
ros neqꝫ ualde propinquis morti ali
quid operetur :ne si moriatur cito:
dicatur se illum interfecisse neqꝫ sit
presens dum homo moritur.

De spáli cautela circa aliquos mor
bos:& corpora. Rubrica.

e Xpedit medico eorum cor
porum curam renuere ex
quorum cura facile potest
incurrere infamiam: sicut
precipue sunt infantes:pregnátes:&
oculorum egritudines. Laboráti-
bus preterea lapillo nullum excidat
sed ex parte eius artis hoc negociũ
permittat medicus:ut precepit ypo-
crates in suo iureiurando. Caueat
igitur medicus dum pregnantes cu
rat si cõtingat eas curare ne pregná
ti exhibeat medicinam:nisi quá qui
sunt de familia eius preparát:uel sal
tem bene noscant:sicut ius pulli má
ná: & talia leuia. Quod si ad for-
tiora deueniendum sit:sicuti etiá ad
flobothomiá caueat ne solus talem
prouinciam aggrediatur : sed sociũ
habeat : ne solus imputetur de ab-
orsu :si contigerit. Sit memor si
ad prouocationem aborsus aliquo
speciali casu ducitur minus malum
esse in principio inpregnationis : q̃
ultra procedente:quia non est tante
perfectionis. Obseruet precepta
ypocratis in iureiurádo. Nullius ro
gatu mortiferꝝ uenenum alicui det
medicus:neqꝫ id cuiq̃ consulat neqꝫ
assignet: neqꝫ qd significet:neqꝫ de
eo loquatur:neqꝫ pregnanti mulieri
ad interficiendũ fetum potioné por
rigat:neqꝫ cõsulat:imo protinus de-
neget:neqꝫ quale:aut qđ sit cuiq̃ cõ-
memoret:& petenté corripiat & re-
ꝓhendat. Quod si reprehensio nõ
proderit cõtra tales proteruo uultu
omnifariá est insurgendũ. Ad me-
delá corporꝝ neutrorꝝ ut nũc nõ sta
tim approxiet medicus solutiua for
tia:ut pillu.cochias:uel aliud hmõi:
qa multi taliũ: & multotiés euadũt
ꝑ solá dietá:& passio ꝑ cõstitutioné
aeris sequẽtibus diebus ex se rece-
dit nullo adhibito medicamine.

De mercede medici accipiēda.

l Icet intentio medici non
debeat eſſe in medēdo ad
pecuniam: ſed a deo retri-
butionem & meritum ex-
pectare: auctore Halyabate: Attamē
quia expedit medico quoad fieri po
teſt celerius: ut eger cuius cura ſalu
tis ſibi commiſſa eſt ſanitati priſtīe
reſtituatur: precipiente ypocrate in
ſuo iureiurando: medicum nemini
egritudinem dilaturum. Egritudi
nes enim cum prolongantur nō re-
linquunt medicum omnino immu
nem ab infamia ſaltem apud uulga
res. Inter ea autem que opitulanť
ueloci ſaluti eſt ut patientem: & quī
ſui ſunt pro uiribus alliciat & obli-
get: ut mādatis ſuis obediant. Ideo
ſtudium medici ſit: & ꝙ nō ſit poſt-
ponendum ut a patiente ſuo decen
ter ſatiſfiat. Sic enim medicus maio
ris apud illum efficietur auctori-
tatis: illum excellentiorem iudicat:
ipſum ſibi ad humanā cōmunicat
politiam: Illi omnes obtemperaȓ co
nantur: ne amittantur expenſe: ſicq̧
demum citius ſanatur: Iuxta illud:
empta ſolet care multis medicía iu
uare. Si data ſit gratis nihil confert
utilitatis. Triplex autem eſt mo
dus ſe habendi patientis ad medicū
Vnus quo patiens dicitur diuinus:
reſpectu medici. & hoc quando īfir
mus uehemēti lāgore cruciatus me
dicum deprecatur de reſtituēda cor
poris ſanitate. Dyabolicus uero:
dum ſanitate iam adepta medico ut
decet non ſatiſfacit: illū negligit me
dico obuians: illum fugit ueluti dia
bolicis ueſtigiis cō[illegible]natum: ſed hu
manus: ſi patien[illegible]u ſanatur: & poſt
adeptā ſani[illegible]i medico iuxta me
rita ſatiſfaci[illegible]llum ſibi reputās do-
minum & amicum. mercedem igiť
condignam ſine intermiſſione reci-
piat medicus. Neq̧ unq̄ ſit oblati
negator: niſi fortaſſe ſibi quid prius
intulerit tanti: & maxime cum mi-
nor aut mediocris fuerit medicus:
Dignus eſt enim mercenarius mer-
cede ſua. Meminerit medicus ar
tem medicinalem: & precipue cura
tiuam marti aſcribi oībus fere pla-
netis odioſioris irremuneratiōis ob
iurgio: & omnis iniquitatis datori:
propter quod expetit medici nego-
cium ne decipiatur primitus firma
re niſi patiens magnificus fuerit: &
curialis: uel fuerit tibi affinitate cō
iunctus: aut pauper: ex hoc enī cen-
tuplum accipies. Ex alio lex affinita
tis ſuadet. Pauperes uero & egeni
non ſunt opprimendi neque deſerē
di intuitu ſaltem pietatis: cum inde
conſurgat medici laudabilis fama.
Quod enim habundanter medicuſ
accepit pauperculis uelit amore bo
nitatis Saluatoris noſtri impartiri.
Ab aliis uero accipiat: omni tamen
cum modeſtia q̄ ut uolens uelit: &
quaſi ueluti non aduertens animad
uertat: & quaſi renuens libenti ani-
mo manuum cum dexteritate por
rigendo recipiat: ne de nimia ſiti &
auiditate notetur. Nec profecto ē
noſtratum īter ceteras miſerias du-
ra conditio: ut patientibus uideať
nihil nr̄i in eorū uiſitatiōibus impē

dere ꝑpter quod obsequia medico-
rum innititur [illegible] ad multū. Nisi
ergo medicus pre[illegible] recipiat labor
eius uertet in dānum: [illegible]d cū labor
ē in damno mortalis c[illegible]scit egestas
& qui emit rem care:& eā uult do-
nare disponat se mendicare. Memi-
nerit quoq; medicus ꝙ sine bōis ex
terioribus quorū fortuna est domi
na non contingit eē hoīem felicem
neq; ab eius memoria excedat pre-
ceptum antiquum. Dū dolet infir-
mus medicus sit pignore firmus:ex
pers langoris nō ē meor huius amo
ris. Et iterum dū morbus fortis est
medico promittitur.

Licet autem hec obseruāda sint in
mercedem accipiendo: in petendo
tamē eam caute procedat medicus:
ne:ut aiunt:in fractiōe panis digno
scatur. plerūq; enim medici ita mo-
dum excedunt in petendo ut ars no
stra uilescat:īmo & aliquādo pro fo
ro: & in iudicio litigādo statuunt ꝓ
cessus ordinarios. aut q profecto ui
tuperandi sunt:in oī enim negocio
cauendum est:ut nequit nimis. Si
ergo contingat patiētes periodo fle
gmatis ī dādo ꝑiodicare:motu scili-
cet quotidiano:aut motu colere de
secundo in secundū: ferat medicus
equo animo: Sic enim non tolerabi
lis est his nostris luctuosis tempori
bus conditio. Si autem contingat
ut plurimum fit patientem in dan-
do ad peryodū melancolie de quar
to in quartum peryodicare bōa cau
tela est ut medicus aliquam de diur
nis uisitationibus negligat:matuti-
nam uidelicet:aut uespertinam. Sic
enim notum fiet patienti uolēti in-
telligere cām. Et stimulabitur: ut se
quenti uisitatione medico satisfaci
at:& oīo quantū est possibile:inter-
rumpendi sunt motus quartani:qn
tani & sextani: & qui in amplius ꝓ-
tendunt:ceu īutiles medico & oīo
perniciosi. Quod si surdū se pre-
beat patiens:hac cautela ad aliā de-
ueniendū est: ut astantem fidū:uel
apotecarium. uel alium in quo cōfi
det medicus mōeat ueluti ex se:uel
patientem:uel affines aut aīcos mo
neat ut medici memores sint:si fe-
stinam salutem patientis exoptent.

Capitulum quintum.

De modo se habendi medici er
ga ꝑsētes:& prīo erga īfirmo astātes

e Xpedit medico cū familia
ribus domus patiētis uer-
ba nō multiplicare nisi ea
tātū que ad īfirmi curam
pertinēt:sed ꝑministros idoneos cō
scios exequendo ea que ab eo ordi-
nantur:iuxta uarietatē ipsorū & oc
cursum synthomatū:& aliorū simi-
liter & que fideles & sollicitos ī flo
botomando uentosando:& scalpel-
lando & sanguisugas apponēdo:& ī
fricando:& ligaturas in extremis fa
ciendo:& in oībus aliis acquisitis ꝓ
officio astātis:neq; post hoc habeat
medicus hoc ꝓceptū:īmo ad inuen
tionem aliquorum talium:& inuen
torum cōseruationem pro uiribus
euigilet:nā etiam mediocris error
circa ea que sunt astantis potest es-
se causa interius patientis. Et his ta
libus utator & procuret: ut decenti
eorum mercede accipiantur ꝑ astan

tibus infirmorum suorum. Et circa eos existens talis astás honorem medici tutatur: ipsum summis laudibus extollat: & presto sit ut fideliter exequanť que per medicum ordinantur. Si uero ut plurimű fit: íueniat astantes idiotas: utatur medicus bona cautela: ut eos sibi reddat beniuolos: eorum officium laudando & modum: sollicitudiné: amoré & diligentiá. Sic enim faciens eum astantem sibi deditum ut partes cōcernentes honoré: & utilitatem medici tueátur. Si tamen arrogans eét aut presumptuosus: uel insolens: nimium sibi ascribens: Bona cautela medici est: ut eius insolétiam cű bona modestia refrágat: eius dicta uel opera non omnino acceptando: sed uel mutando: uel aliquátulum limitando: uel quomodolibet alio modo uariando: ne omnia sibi ascribat Tutius tamé est ut eum sibi aícum faciat q̃ cum eodé altercari: nisi medicus tante auctoritatis esset ut posset ipsum a passione réouere: & eius loco alium substituere. Et omnino oportet medicű in omnibus eé sagacem & astutum.

De modo se habendi medici erga mulieres patientis.

d Iligéter aduertat medicus: ne infamiam inhonestatis incurrat. Erit medicus auctore halyabate procul ab omni libidine: Nec ad cuiusq̃ ea de causa matrem aut uxorem: ceteraue. s. que egrotantis sunt intueatur. Cum mulieribus igitur domus ífirmi uerba non multiplicet medicus nisi tamen que ad illius curá pertinent. Eis non pe[illegible]tibus prebeat consilium: quát[illegible]minus cum eis alloqués íhō[illegible]naliter enim ludibro esset omnibus: & cű damno & ícursu infamie uituperandus. Nihil in secreto in domo patiétis cű aliqua muliere pertractet: nisi ipsa annosa fuerit cum qua de secretis mulierű perqreř licet. Fugiat neq; tactu: neq; aspectu in aliquá earum flámam libidinis inardescere. Non utatur igitur medicus magnis colloquiis neq; consiliis: neq; risu inhōesto: neq; uerbis obscenis aut luxuriosis cű uxore aut mulieribus patientis. Iurauit ypocrates: & iureiurádo medicos astrinxit euitaturos se oém iniuriam: omné corruptelá circa genus turpitudinis res etiam uenereas spōte sua: siue muliebria corpora curauerint: siue uirilia.

De modo se habendi medici erga alios medicos in eadem cura sibi delegatos.

s I ergo contingat: ut moris est plures medicorű in eadem cura constitutos esse aut ergo post ipsum uocátur: aut ipse post eos uocatur: sicq; ē de more ut proborum medicorum ordinare: & socios petere: ut fuit etiam mos galieni. Fortasse enim inuenirent plures remedia saluberrima: que non inuenit unus: iuxta illud: Quod tu non nosti fortasse nouit offellus: In quibus casibus sunt cautele obseruande. Non p̄sumas solus curare egritudinem de qua rationabiliter mors cognoscitť: sed so

ciũ uel plures p[illegible]tat. Societas enim
non aufert pre[illegible]l[illegible]um:sed singulari-
tas plerumque in[illegible]iam parit:imo
affinibus & amicis q[illegible]atientis sũt
astringat ad dandum [illegible]hi sociũ ali-
as se curaturum nequaqua. Si me
dico incũbit sociũ petere: eligat ex
eis nõ inuidũ:non emulũ:non mali
gnum:neq; inanis glorie quesitoré:
sed ex eis fidelioré senioré aliquan-
do & magis ab egro affectatũ:cum
quo de cõicato cõsilio fiant singu-
la. Si enim post medicum uocatur
unus uel plures:sicuti opulentiores
quidam fastu quodam deducti plu
res conuertunt ad se medicos quod
nũqd cõferat patiéti uel ne imperti
nens é proposito. Et sint plebei aut
pure emperici cũ illo uel illis nõ so-
lenniter:ut moris est conferat casũ
patientis. Vilescit plurimum intel-
lectus canonici medici:dedignatur
si sapit:uenietq; forte is plebeius in
aliquam casus notitiã:si canõice cũ
eo casum conferat:precipue si per-
spicacis uerbi fuerit & boni iudicii:
ut plurimi reperiuntur. Si uero in
scientia medicinali doctrinatus fue
rit:& ei associatũr in cura:equo ani
mo & benigno de gerendis circa in
firmum conferat seorsũ amotis uul
garibus:immo & omnibus amicis:
& affinibus patientis: nisi forte eẽt
aliquis medicine professor cui iure
& ex merito non est negandum cõ
mercium uel collegium. Vnde plu
rimum dãnãdi sunt qui publice col
legiant. Tum quia difficile est quin
uel discordia:uel iurgiũ uel dissen-
sus aliquis eueiat: seu oriatur inter

collegiantes nõ sine uulgariũ mur-
muratione & medicorum contem
ptu. Tum etiã quia presentibus ex-
traneis quilibet exponit se ut uidea
tur socium excellere:ut superior ap
pareat: & hec omnia in proditione
anime eorum. Quod si tecũ asso
ciatus:uel plures fideliter agẽt: idẽ-
tidem illi impendas. Si uero ecõuer
so:& tu idẽtidem illi. Par enim pari
referto:quod placeat uel mordeat.

In collegiando autem obseruetur
modus canonicus principis prima
primi in capitulo de subiectis medi
cine ratiocinãdo circa egritudines:
& earum causas particulares:& ea-
rum signa usq; ad ꝓnostica: & qua-
liter egritudo remoueatur: & cuius
cunq; earum rerum esse occultũ fu
erit:& ad illud demõstrationem af-
ferre ignotum tale:siue fuerit cau-
sa:siue signum diuidendo:numerã-
do:& complendo. Expedit medi-
co antequam socius illi uocetur in
cura ipo sciente de futuro socio or-
dinare quecunq; possibile est in cu
ra patientis in quacunq; forma fue
rit:ne altero superuocato medicus
uideatur in aliquo remedio defecis
se. Quod si dicat publice prouo
catus medicus aliquod remediũ ꝑ
ꝑcedẽtem medicum non ordinatũ
dicat ꝑcedẽtẽ medicũ illđ fecisse. &
quotquot adducit in mediũ supuo
catus medicus oĩa dicat seadmĩstras
se:etiã si uerũ nõ sit:ne de ignorãtia
imputetur. Si uero contingat me-
dicum ad curam patientis alterius
medici superuocari: bona.n.caute-
la:& laude digna ẽ peterẽ nũq d alius-

d ii

medicus illũ uisitauerit uel ne. Et si sic aliqua de remediis suis laudet & eum in socium querat:eumq; uocare faciat:etiã si discipulus sit:neq; dedignetur:sed decenter honoret: & cũ eo seorsum de dispositiõibus egri consulant uoce submissa & facie depressa & uideatur super omnibns attentius cogitare. Quod si aliquis illũ errasse cognoscat nõ sit illius erroris publicus ꝑpalator: sed potius ipsius tacitus corrector. Si egritudo dat inducias expectar̃ medicum:cuius ista fuit cura principalis secũ conferre casum & quecunque acta sunt & intelligere: nihilq; de fiendis approximare: nisi de cõmunicato cõsiliosSic enim nisi malignus sit ipm facis tibi beniuolum Quod si aliquod nouũ remedium in mediũ adducas: & dicat p̃cedens medicus illud fecisse. Respondẽdũ ẽ illi:factũ fuit tale remedium eo tẽpore quo non cõtulit:sed fiat iterũ: quia nũc est tempus:& addat illico aliud remedium:& ita caute procedat. Quod si contingat medicum socio te inuito exhibere aliquã medicinam p̃cipue solutiuã uel curam dimittas manifestata uoluntate tua prius amicis patientis:uel nõ ꝑmittas eam exhiberi nisi cũ protestatione precipue in egritudine suspecta.

Discussis autem omnibus ꝓ cura patiẽtis:& uisis signis:& collegio completo accedant ad patientem.

Et si publice aliquid dicat socius: quod prius non dixerit:uel non oĩo laudes nisi tepide: uel si laudar̃t cappares:& laudet alter cicoreã:uel aliquod cõsimile:ut honori ẽt suo medicus cõsulat. Non [illegible] malignus medicus detractor [illegible]dũ magis & apertius detrahi[illegible] minus illi credit Eius uenen[illegible]detegitur: magis diffamatur: & ueluti gladiũ iugulo suo apponit. Plurima laude digna est modestia in oĩ artificio : maxime tamẽ in medico:sed mixta sit astutie & sagacitati: nam non minus uituperatur nimia simplicitas: q̃ superflua duplicitas & triplicitas.& omnino non sit medicus immẽor eius quod dixit Horatius. Est modus in rebus:sunt certi deniq; fines:Quos ultra citraq; nequit cõsistere rectũ.

De modo se habendi medici erga discipulos auditores: si doctor legens fuerit.

Officium docentis medici est hanc artem sine mercede & pactione edocere: p̃cepta omnia libenter & fideliter tradere. Officium doctoris medicine est ueritatem scibiliũ medicine auditoribus manifestare: que in libris auctorum sunt :bono animo dilucidare. Iniqui profecto animi est sciens nolens docere: iuxta illud. Infelix qui multa sapit spernitque docere. Quecunque experta didicit & inuenit memoratu digna ex eis reuelare. Ab erroribus se cauere:sempq;discipulos ut ab erroribus se custodiãt mõer̃. Si pti theorice ĩ legẽdo ĩcũbat ad ꝑationem canonum speculabilium se uertere: ea quoad fieri poterit luce clariora

redder̄:nō nul[illegible]os canones practicos interferere:nō[illegible] [illegible]pertinenter:neq; i utiliter auditor[illegible]s psuadere partis theorice utilita[illegible] dignitaté quom speculabilia me[illegible]icine sint ueluti fundamentū consideratoꝝ in pte practica nequaꝗ̄ post se habéda.

Si uero parti practice:illud idé suo modo auditores tamen hortari:ut parti curatiue immergát casus practicos:& secreta remedia secúdū exigentiá egritudinū singulis lectionibus narrare. Partes practice utilitatem:& gloriá:quom sit ueluti finis cōsideratoꝝ in theorica declarare.

Expedit tamen ita oībus suadere & eos ad medeciná allicere ita theoricá:ut non totū adoloscétie tp̄s in ea conterát:& precipue in quorūdá modernoꝝ speculationibus:ne ī illis theorice giris:atq; meádris ueluti in syreneos scopulos cōsenescant non aliter ita etiá ad parté operatiuá eos allicere:ut theoricá non negligant sine qua nec scit̄ pratica perfecte:neq; saluatur quis ab error̄ in actu operandi.

De modo se habendi medici erga aromatarium.

e Xpedit medico eligere sibi fidelé aromatarium & q artem suá nouerit oī modo opportune tá in simpliciū cognitione ꝗ̄ in eoꝝ per artificiū debita pmixtione ad antidota componenda quocūq; modo & forma illa debeát ministrari:& in aliis que ad artem pertinent sit instructus illiq; suadere:& p̄cipere:ut medicinas eligat congruas:easq; precio cōdecenti uendat. Prestat medico si mediciná solutiuam ordinat: uel opiatam:ut ipse p̄sens adsit & intersit:ut cōuenienti qualitate:& ordine:& pondere p̄paretur iuxta medici p̄ceptum:ne error cōmittatur. Si contingat medicū ordinare aliquā medicinam solutiuám:uel opiatá in aliqua egritudine timorosa ad fugiendam infamiá possibilem eueni re si forte medicina ista effrenitaret nimiū soluendo:uel opiata nimium stupefaceret & res succederet in sinistrū bona cautela est ut nō ordinet̄ tota dosis:uel nulla fiat métio in receptariis per scripturá. Ne forte si res male succederet uenirent amici ad uidendū que medicina fuit ista: & ita īfamiaret̄ medicus:sed secrete cōmittant̄ aromatario fideli qđ acturus sit& ī ꝗ̄ dosi :cui p̄cipiat̄a medico:ut nemini dicat ordīationem illá:neq; illius appareat scriptura.

De modo se habendi medici erga plebeios.

n On est parum difficilis medico hic modus uiuendi quom oīs plebeius uulgaris ydiota ignorás ē. Omnis aūt talis ignorans est malus semp scindés in cōtraria:caute pcedendum est maxime medico conducto ad curam alicuius cōmunitatis. impossibile est enim omnibus indulgere:& complacere. Vnde hác nostratum ut ita dicam miseriam& infelicitatem considerás galienus in libro pnosticationū auctoritate platonis ait. Si debent compari ab infátibus: uel ab hominibus insipien

tibus medicus & cocus.cocus non ĩ medico id quod plus deportabit.

Expedit igit͛ medico ut omnibus existat notus bōa fama & doctrina nemini tamē familiaris ne nimia familiaritate contemnatur. Si tamē cum aliquo uulgari affinitate coniunctus sit:& magis illi familiarem se prebeat excusaturo.Non seuerus neq; crudelis:ne propter illa deuitetur. Vulgo moribus & gestis & uestitu laudabiliter se ostendat. Si cū uulgaribus sermonem habere contigerit nullius dicta reprobet.Cum eis nō est altercandum:sed affirmet que cōmunitati hoīum uidētur: & laudet ueluti utilia. Omnibus affabilem se reddere:neminem spernere:omnibus benigne remedia exhibere. Quom tempus loquendi datur medico:sit ille affabilis: ornate & pulchre cum quadā grauitate loquens ēt in parabolis aliquādo dicunt sapiētes: nō pudeat medicū uocari parabolanū:quū euangelica lectio doceat summum medicum Iesum xp̄m fuisse parabolanū:id est in prabolis loquutum.Oīs autē xp̄i actio nostra est instructio.Iurgia:lites & partialitates:que plurimū solent oriri & foueri ĩ ciuitatibus uel cōitatibus quouis modo fugiet cōmune bonum ciuitatis illius uel patrie zelet:laudes uulgi nō cupiat:nā uulgus ignobile non discernit peritum ab imperito laudādum: uel cōmendandum a uituperando.Honores seu reuerentiā sibi exhibitas nō spernat:propter quod si per ciuitatem uel alia loca publica trāsire cōtingat equester falle[illegible]tus uel pedes & cum reuerētia sa[illegible]etur:unicuiq; reddat consimil[illegible]andum se porrigens. Pete[illegible]s consilia medicus conditiones [illegible]tentis: & materiā petitam consideret diligenter.Nam si petens fuerit fide dignus: neq; a casu petens & de re licita petat:ei consilium ē exhibendum.Hic tamē bonam cautelā seruare oportet: ut ars magis sit in precio: Medicū tamen ex improuiso petenti:& quasi a cāu nō illico medicus prebeat remediū etiam si in promptu haberet remedia:Sed differat precipue si dispositio de qua petit͛ dat inducias:& iubeas illi ut in crastinum deferat urinā:ut uideat͛ uelle maturius ĩcedeŕ.

Capitulum Sextum & ultimū.

De modo se habendi medici q̄tum ad ea que extrinsecus sunt.

s It medicus quo ad facultatem diues:uel saltē nō oīo egenus eius locus habitationis :siue domus oībus notus: ut inuēiri possit :emergente necessitate.Hospitiū tamē eius quo ad intima secretum :paucisq; notū non resonans :nō calcatū:& in cursibus dixit conciliator.nō etiam mitris & uexillis medicinalibus organis insignitū. Nō est medici querere festiuitates:neq; cātus:neq; tripudia.Non sit medicus pulsator ĩstrumentorū musicalium.nō prostibulorū uisitator. Non cōuerset͛ cum pollutis &publice peccatoribus aut infamibus aut flagitiosis hoībus:& precipue homicidis.Nō occupetur in rebus publicis & negociatioībus

Ex his enim o[illegible] tur:ut fundamenta medicine negli[illegible]atur.cõfidentia in firmi de medico [illegible]ellitur. auctoritas minuitur:& den[illegible]atilis & nociuus medicus iudica[illegible]. Nõ intromittat se medicus í emẽdo necessaria domui:ꝑcipue circa uictũ quotidianũ.uilescit.n.& a uulgo notať. Nõ uẽatiõibus occupeť. nõ armis. nõ in alchimia qua hoĩes postremo solum ditantur spe:fuligine:& stultitia. Non agricultura. Non põposus per ciuitatem ĩcedẽs & ut sit ad unum dicere omnis medici ĩtentio:& occupatio sit circa medicinalia duntaxat. Dixit haliabas: uolẽtẽ itaqꝫ medicum esse pfectũ: obseruare opportet hec mãdata:& eis informari qui ducti sũt moribus ;nec contemnere oĩo. Si.n.his inheserit medela eius recta hominibus cõplacens fiet :inclinabunturqꝫ ad eũ: amabitur:honorabitur .hõesta erit eius fama apud eos:nec nõ cum his meritis & pmiis premiabitur apud deum. Inquit nicolus: ad conuiuium inuitatus medicus si potest primum locũ sibi non uendicet: neqꝫ ostendat se ĩportunum:neqꝫ famelicum .nullum cibum u ituperet .nullumqꝫ fastidiat:esto etiã ꝙ uituperãdus esset :sed summe laudet qualitatem :& quãtitatem extollat. non cõmendet ad implendũ uentris lacunam:sed in cibo & potu sobrius sit.

Et si in domo patientis fuerit tũc cum ciborum oblectationibus occupatus fuerit :non obliuiscatur patientis:sed ad infirmum mittat : & de statu eius inqrat:ut nomine sui patiẽs cognoscat: ꝙ medicus etiam inter delitias sui non obliuiscatur.

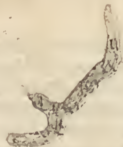
Cũqꝫ a mensa surrexerit ad infirmum ingrediens dicat sibi optime paratum. Hec qdem sunt :que ad medicum referri opportet que qui inuiolata :incorruptaqꝫ hoc modo pure & sancte :recteqꝫ seruauerit urbes frequentando nõ uerbis solum ueꝝ etiã re medicus censebitur: uita:arteqꝫ sua felicissime:fortunatissimeqꝫ fruetur:eius nomen: & gloria apud uniuersos homines:& nationes imperpetuũ celebrabitur. Trãsgredienti autem contraria omnia euenient. Finis.

Deo gratias Amen.

Ad ementes librum hunc.

Que cuncta tenuit:tenet hic libellus amice
Ypocras:& canonum qui sapiere senex.
Hunc eme si poteris:poteris modo cũcta doceri:
Et cautelarum diceris hermogenes.
Hunc uerona quo zerbus gaudet scripsit appollo
Direxit mentem:cetera cuncta sibi.
Hunc eme qui cuncta senum:ueterumqꝫ prioꝝ
Scire cupis:alter eris appollineus.

Dominicus berthonus.

kla.
rim
s.y

-sus maris filius·

¶ dela ... d specialmente se notan tres cosas ¶ la prim[er]a es q̄ florece asi como vn lirio entre las spinas· ¶ la segunda es que tine precio sobre las piedras preciosas ¶ la tercera es que tiene fundame[n]to sobre las strellas· ¶ este tal lirio es de tal calidad que no puede ser corronpido· e tine precio sin numero. ¶ p̄meramente dixe q̄ la castidad florece como el lirio entre las spinas· deste tal lirio se dize enel libro delos cantares enel capitulo. asi como el lirio entre las spinas· asi mi amiga intre las hijas· ¶ deues saber q̄ enel lirio son seys hojas blancas como nieue e seis granos de color de oro· ¶ ē estas seis hojas blancas se figura la linpieza dela carne q̄ la creatura a de tener

